

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА

УДК 343.985: 343.137.5

С. О. Єгоров
здобувач

Харківського національного університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ КИШЕНЬКОВИМ КРАДІЖКАМ

Постановка проблеми. Вивчення слідчої та судової практики дозволяє стверджувати, що кишенькові крадіжки, мають певну специфіку і становлять підвищену суспільну небезпеку не тільки своїми масштабами і наслідками, а й тим, що формують у громадян відчуття страху, тривоги, побоювання стати жертвою злочину. При вчиненні кишенькових крадіжок, особливо в місцях масового скупчення населення можуть стати центром злочинної активності, навіть там, де рівень віктимності, як правило, низький. Безперечно, вказані фактори суттєво ускладнюють встановлення місця і обставин злочину, осіб, які вчиняють кишенькові крадіжки, і свідків-очевидців, проведення оперативно-розшукових заходів і слідчих дій. Крім того, проведений аналіз підтверджує, що в діяльності працівників поліції під час протидії зазначених злочинів існують прорахунки і помилки, що виражаються в неможливості отримання своєчасно первинної оперативно-розшукової інформації, неякісному реагуванні на факти скоєння кишенькових крадіжок, формальному здійсненню оперативно-розшукового забезпечення кримінальних проваджень за вказаними фактами, що в свою чергу призводить до, як мінімум неправильної оцінки наявної оперативної ситуації, а в загальному вигляді – низькому рівні протидії взагалі вказаному видам злочинів.

Водночас, практика свідчить, що в процесі оперативно-розшукової протидії кишеньковим крадіжкам доволі частим є порушення прав та свобод людини. Зокрема, проблема прав і свобод людини й громадянина була, залишається і в майбутньому буде винятково актуальною і соціально значущою в усіх своїх багатопланових проявах, оскільки права, свободи людини й громадянина є головним засобом здійснення цивілізаційної життєдіяльності людей, задоволення їх принципово важливих інтересів та потреб. Особливості діяльності правоохоронних органів у забезпеченні реалізації прав і свобод людини й громадянина впливають з їх повноважень, які визначені системою міжнародних та національних нормативно-правових ак-

тів. Проблема забезпечення конституційних прав і свобод людини й громадянина поліцією є актуальною, оскільки саме на неї покладено функцію захисту та забезпечення реалізації прав і свобод людини й громадянина, а в разі порушення цих прав – обов'язок вжити заходів, необхідних для їх відновлення [1, с. 176]. Враховуючи вказане вважаємо доцільним розглянути питання правового регулювання оперативно-розшукової протидії крадіжкам через призму забезпечення прав та свобод особи під час окресленого процесу.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання проблематики. На протязі багатьох років фахівці у різних сферах юридичної науки та практики-правоохоронці намагаються у своїх дослідженнях виокремити найбільш ефективні шляхи протидії кишеньковим крадіжкам. Так, слід відмітити наукові праці проведені В.М. Аتماжитовим, А.В. Баб'яком, О.М. Бандуркою, В.А. Батенавим, І.І. Бондаренком, І.І. Великошиним, С.М. Гусаровим, В.Я. Горбачевським, В.І. Давидовим, О.Ф. Долженковим, В.П. Захаровим, В.А. Ільчовим, А.А. Лискіним, Б.Я. Нагіленком, Д.Й. Никифорчуком, В.Л. Ортинським, Ю.Ю. Орловим, М.А. Погорецьким, В.Д. Пчолкіним, М.В. Стацаком, В.В. Шендриком, О.О. Юхном та ін., однак питання правового регулювання оперативно-розшукової протидії кишеньковим крадіжкам не розглядалось.

Метою статті є визначення існуючих проблем правового регулювання оперативно-розшукової протидії кишеньковим крадіжкам

Виклад основного матеріалу. Питання захисту прав і свобод громадян в оперативно-розшуковій діяльності органів поліції завжди було актуальним. Вжиті державними органами України заходи щодо приведення законодавства у відповідність із міжнародними стандартами, забезпечення прав громадян у різних сферах правоохоронної діяльності можуть дати реальні результати лише при створенні ефективного механізму й умов для їх реалізації. З огляду на важливість якісного нормативно-правового регулювання оперативно-

розшукової діяльності, зважаючи на конституційний принцип верховенства права, необхідно враховувати специфіку правових відносин, що виникають у процесі оперативно-розшукової діяльності правоохоронних органів України [2].

Зокрема, як визначають автори підручника «Оперативно-розшукова діяльність податкової міліції» визначають правовідносини в ОРД, як такі, що мають комплексний, двосторонній, а в деяких випадках і, багатосторонній характер, при цьому їх доцільно поділити за призначенням на такі групи:

– перша – це правовідносини, що виникають між суб'єктами оперативно-розшукової діяльності, усередині між собою та серед різних оперативних підрозділів правоохоронних органів, яким надано право здійснювати оперативно-розшукову діяльність чи які виконують правоохоронні функції (внутрішні, системні правовідносини);

– друга – правовідносини, що виникають між суб'єктами оперативно-розшукової діяльності (оперативними підрозділами) та різними державними та недержавними установами, організаціями, підприємствами, засобами масової інформації і подібними структурами у зв'язку зі здійсненням оперативно-розшукової діяльності;

– третя – правовідносини, що виникають між суб'єктами оперативно-розшукової діяльності та особами, які залучаються до виконання завдань оперативно-розшукової діяльності на конфіденційній та інших основах;

– четверта – правовідносини, що виникають між суб'єктами оперативно-розшукової діяльності та особами, які потрапили до поля зору оперативних підрозділів з інших причин, – задумують, готують чи вчиняють злочини, підозрюються у вчиненні злочинів, ухиляються від кримінального покарання, безвісно відсутні та інше;

– п'ята – правовідносини, які виникають між суб'єктами оперативно-розшукової діяльності та особами, які захищаються в процесі її здійснення;

– шоста – правовідносини, що виникають у процесі використання оперативно-розшукових сил, засобів, методів та способів вирішення оперативно-розшукових задач для боротьби зі злочинністю та документуванню злочинної діяльності;

– сьома – правовідносини, що виникають у процесі проведення спеціальних оперативно-розшукових заходів;

– восьма – правовідносини, що виникають у процесі переведення оперативно-розшукової інформації із площини конспіративного провадження в офіційне;

– дев'ята – правовідносини, що виникають у процесі прокурорського нагляду та судового контролю за здійсненням оперативно-розшукової діяльності [3, с. 78].

Водночас, аналіз практичної діяльності підрозділів кримінальної поліції дозволяє стверджувати, що в процесі оперативно-розшукової протидії кишеньковим крадіжкам правовідносини, що її супроводжують, дозволяє стверджувати, що вказана класифікація правовідносин є доцільною, однак не слід забувати про те, що під час здійснення таких правовідносин працівники кримінальної поліції досить часто порушують права та свободи інших суб'єктів правовідносин. Вказане здебільшого відбувається через невиконання останніми положень нормативних актів, що регулюють процес оперативно-розшукової протидії кишеньковим крадіжкам. Враховуючи вказане розглянемо які нормативні акти регулюють окреслені правовідносини та які існують при цьому проблемні питання.

Беззаперечно в першу чергу слід відзначити Конституцію України як основний акт регулювання оперативно-розшукової протидії кишенькових крадіжок. Аналізуючи положення Конституції України можна дійти висновку, що з досліджуваної точки зору становлять інтерес в таких площинах:

положення, що безпосередньо визначають права та свободи особи (зокрема, положення розділу II «Права та свободи та обов'язки людини та громадянина», в яких визначені основні права та свободи особи, які при здійсненні оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій можуть піддаватись тимчасовим обмеженням, наприклад хоча ст. 30 Конституції України й закріплено, що кожному гарантується недоторканість житла, однак при проведенні обстеження житла чи іншого володіння особи шляхом таємного проникнення в них вказане право підлягає обмеженню Аналогічно в ст. 32 визначено, що не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини, тобто законодавець одразу передбачає можливість обмеження вказаних прав [4];

2) положення, що регулюють діяльність правоохоронних органів (не піддавати громадян катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує гідність, поведженню чи покаранню, а також не піддавати медичним, науковим чи іншим дослідженням; не піддавати арешту чи триманню вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду; «презумпція невинуватості» особи; тільки одне покарання за один вчинений злочин; одержання доказів тільки передбаченим законом способом; право особи відмовитись давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом) [4];

3) положення, що регулюють право власності (в ст. 41 закріплено: право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності; права приватної власності набувається в порядку, визначеному законом; ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності; право приватної власності є непорушним) [4].

Наступними слід розглянути нормативні акти на рівні Законів України, що визначають правові засади оперативно-розшукової протидії кишенькових крадіжок. Зокрема, слід відмітити:

1) Кримінальний процесуальний кодекс, який покликаний на захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура, тобто визначає порядок досудового та судового розслідування кримінальних правопорушень за фактом вчинення кишенькових крадіжок та організаційні засади проведення негласних слідчих (розшукових) дій при цьому [5];

2) Кримінальний кодекс України, що визначає як злочин кишенькові крадіжки та одночасно визначає відповідальність для працівників поліції за порушення прав та свобод людини під час здійснення заходів оперативно-розшукової протидії злочинності [6];

3) Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність», який визначає основні принципи оперативно-розшукової діяльності, в тому числі організаційні засади здійснення оперативно-розшукових заходів, що обмежують права та свободи особи під час протидії кишеньковим крадіжкам [6];

4) інші Закони України.

Також становлять інтерес положення відомчих нормативних актів, які в першу чергу, покликані визначати організаційно-тактичні засади протидії злочинності, в тому числі кишеньковим крадіжкам. Так, наприклад Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні (далі – Інструкція) визначає загальні засади та єдині вимоги до організації проведення негласних слідчих (розшукових) дій слідчими органів досудового розслідування або за їх дорученням чи дорученням прокурора уповноваженими оперативними підрозділами, а також використання їх результатів у кримінальному провадженні.

Однак в той самий час у вказаному нормативному акті закріплюється, метою вказаного акту є врегулювання загальних процедур організації проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, що забезпечують додержання конституційних прав та законних інтересів учасників досудового розслідування, інших осіб, швидке, повне та неупереджене розслідування злочинів, захисту особи, суспільства і держави [8].

Відмітимо, що серед відомчих нормативних актів окремого інтересу становлять положення нормативних актів закритого характеру, оскільки в них визначаються положення забезпечення прав та свобод людини під час здійснення ОРЗ та НСРД.

Окремо слід відмітити, що результати аналізу думок респондентів свідчать про наявність неврегульованих питань щодо правового регулювання оперативно-розшукової протидії кишенькових крадіжок та зокрема забезпечення прав та свобод особи при цьому. Так, сучасними проблемами правового регулювання досліджуваного питання на думку респондентів є:

1) не врегульованість можливості проведення заходів із використанням спеціальної техніки під час протидії кишеньковим крадіжкам;

2) відсутність нормативного визначення виду злочинів – «кишенькові крадіжки»;

3) недостатнє врегулювання питань використання конфідентів під час протидії кишеньковим крадіжкам.

Висновок. Отже, підсумовуючи наведене, можна дійти висновку, що сучасний стан правового регулювання оперативно-розшукової протидії кишеньковим крадіжкам характеризується наявністю проблемних аспектів, які потребують термінового пошуку теоретиками та практиками найбільш перспективних шляхів їх усунення.

Література

1. Шендрик В. В. Відомче нормативно-правове регулювання діяльності оперативних підрозділів ОВС України щодо попередження злочинів / В. В. Шендрик. – № 4 (55). – Вісник ХНУВС. 2011. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=VKhnvvs_2011_4_25

2. Круглий В. Забезпечення прав і свобод громадян при використанні їх допомоги в оперативно-розшуковій діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/5-2015/kruglyj.pdf>

3. Оперативно-розшукова діяльність податкової міліції: навчальний посібник / під загальною редакцією Ю. Ф. Кравченка. – К: ДПАУ НАДПСУ, 2005. – 480 с.

4. Конституція України: Закон України від 26 червня 1996 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gkska2.rada.gov.ua/pls/zweb_№/webproc4_1?id.

5. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651%D0%B0-17/page4>.

6. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

7. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 р. № 2135-XI: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.

8. Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні: спільний наказ Генеральної прокуратури України, МВС України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби, міністерств фінансів та юстиції України від 16.10.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5

Анотація

Єгоров С. О. Окремі аспекти правового регулювання оперативно-розшукової протидії кишеньковим крадіжкам. – Стаття.

Аналізується чинне законодавство в сфері регулювання правовідносин, що виникають під час оперативно-розшукової протидії кишеньковим крадіжкам. Констатуються сучасні проблеми правового регулювання досліджуваного питання: не врегульованість можливості проведення заходів із використанням спеціальної техніки під час протидії кишеньковим крадіжкам; відсутність нормативного визначення виду злочинів – «кишенькові крадіжки»; недостатнє врегулювання питань використання конфідентів під час протидії кишеньковим крадіжкам.

Ключові слова: кишенькові крадіжки, оперативно-розшукова протидія, правове регулювання.

Аннотация

Егоров С. О. Отдельные аспекты правового регулирования оперативно-розыскной противодействия карманным кражам. – Статья.

Анализируется действующее законодательство в сфере регулирования правоотношений, возникающих в ходе оперативно-розыскной противодействия карманным кражам. Констатируются современные проблемы правового регулирования изучаемого вопроса: не урегулированность возможности проведения мероприятий с использованием специальной техники во время противодействия карманным кражам; отсутствие нормативного определения вида преступлений – «карманные кражи»; недостаточное урегулирование вопросов использования конфидентами во время противодействия карманным кражам.

Ключевые слова: карманные кражи, оперативно-розыскная противодействие, правовое регулирование.

Summary

Yehorov S. O. Some aspects of legal regulation of operative-search counteraction to pocket thefts. – Article.

The current legislation in the field of regulation of legal relations arising during the operative-search counteracting of pocket theft is analyzed. Current problems of legal regulation of the investigated issue are ascertained: lack of regulation of the possibility of carrying out measures with the use of special equipment during counteracting theft; lack of a normative definition of the type of crimes – “pocket thefts”; insufficient regulation of issues of the use of confidentiality in the fight against pocket theft.

Key words: pocket thefts, operative-search counteraction, legal regulation.